

דף יג

'לשמן ושל לא לשמן, או שלא לשמן ולשמן – פסולים' – הגם שאין על כך לימוד מיוחד, לפסול עירוב מחשבות של 'לשמו ושל לא לשמו' – אפשר שדין זה נובע מצד הסברה, שהרי כל קרבן סתמו לשמו ואעפ"כ כשחשב שלא לשמו, הוציאה מחשבת 'שלא לשמו' מן ה'לשמו' הקיים בסתמא, אם כן הוא הדין כשאמר בפירוש לשמו ושל לא לשמו (קרבן אורה – עפ"י פסחים סא. ע' באריכות בענין 'לשמו ושל לא לשמו' בחדושי ר' אריה ליב ח"ב ב).

'אמר רבי טרפון: אקפח את בניי אם לא שמעתי...' – כן היה רגיל רבי טרפון להשתמש בלשון זו כשהיה נשבע [כפי שאמר עליו רבי – בב"מ פה. ע"ש ברש"י], כמוכר במשנה באהלות טז, א; תוספתא שבת יד, ד; תוספתא חגיגה ג, יא; ירושלמי יומא דף ה: (ובמקבילות).
[וע"ע ב"ד צא שרבי טרפון היה אומר על שמועה שאינה מתוקנת בעיניו: 'לא ירד בני עמכם' (וע"ש במפרשים)].
מלבד במקומות הללו, לא נמצא (עפ"י חיפוש במחשב) בכל דרו"ל ביטוי זה.

'רבי אליעזר אומר: המהלך במקום שהוא צריך להלך – מחשבה פוסלת, במקום שאינו צריך להלך – אין מחשבה פוסלת' – כתב רש"י (בסוף פרקנו) שאין מחלוקת בין תנא קמא ור' אליעזר, רק בין ר' אליעזר ור' שמעון. ואולם הרע"ב כתב שאין הלכה כר' אליעזר, אלא מחשבה פוסלת בהולכה גם במקום שאינו צריך להלך (כן העיר רעק"א במשנתנו. והרע"ב הולך בשיטת הרמב"ם, שנקט שת"ק ור"א חולקים, ופסק כת"ק (ספ"ג מהל' פסוה"מ). וגם הראב"ד שפסק כר' אליעזר, משמע שסובר שיש כאן מחלוקת. וכמו שפרשו נושאי הכלים).

'בכהן כשר ובכלי שרת' – לפרש"י 'כלי שרת' הם בגדי כהונה. ופשטות הדברים מורה ששיטתו שבגדי כהונה הינם ככלי שרת לכל דבר, הקדושים קדושת הגוף [ויש בהם מועל אחר מועל], וכן היא שיטת התוס' בקדושין (נד). ואולם דעת הרמב"ן והריטב"א (שם) שבגדי כהונה אינם אלא מכשירי עבודה ואין בהם קדושת הגוף ככלי שרת (עפ"י דובב מישרים ח"א ס, א; שו"ת שבט הלוי ח"ו קונטרס הקדשים, יז).
[אם כי יש לציין שמלשון 'כלי שרת' אין הוכחה שדינם ככל"ש ממש לענין מעילה, שכן מצינו ביומא מה. (וברש"י) שנקראו כן. וע' רש"י ותוס' להלן כד. שהחליפו פירושם בפירוש משמעות 'כלי שרת' דהתם].
וע' משנה למלך כלי המקדש ח, ה; שער המלך מעילה ה, יד; חזו"א מנחות ל, א; אתון דאורייתא יט; בית האוצר ב. וע"ע במובא ביוסף דעת קדושין נד.

(ע"ב) 'הא דאמר הריני מקבל דמה על מנת לשפוך שירים למחר' – כתב הנצי"ב (במרומי שדה) שנראה שנפלה כאן טעות בדפוס [ומסתבר שהטעות נגררה משום המשך הדברים, 'ושפיקת שירים...'] – הגם שבאמת אין הדברים מתייחסים לתירוץ הנאמר אלא לגוף הברייתא. וצריך לומר: 'על מנת לזרוק דמו למחר'. (וכן דקדק בקרבן אורה).

'אי מה שלמים שלא לשמן אין מוציא מידי פיגול, אף חטאת שלא לשמה אין מוציא מידי פיגול' – לכאורה אינו מובן, והלא לענין פיגול צריך שייקרב הקרבן כמצוותו, רק אז חייבים עליו משום 'פיגול', וכל שהוא פסול מצד אחר – לא חל 'פיגול', ואם כן מה מקום יש לחלק בסיבת הפסול האחר, אם משום מחשבה זו או מחשבה אחרת, הלא מכל מקום לא קרב המתיר כמצוותו?

אולם, כיון שמצאנו (להלן כט): לימוד מיוחד על פסול מחשבה שהוא מוציא מידי פיגול, וגם יש נפקותא לדינא בין פסול מחשבה לפסול אחר לענין דין פיגול, כשקדמה מחשבת הזמן למחשבה האחרת (כדלהלן במסכתין) – מזה מוכח שפסול-מחשבה שמוציא מידי פיגול, אינו כלול בשאר פסולים המוציאים מידי פיגול משום שלא קרב כמצוותו, אלא הוא דין נפרד – שהמחשבות מוציאות זו מזו [אמנם נראה שענין שני הדינים הללו אחד. כן משמע ממה שהביאה המשנה (כט): עירוב מחשבות כדוגמא לדין 'לא קרב המתיר כמצוותו'. וע' גם בתוס' להלן כו. ד"ה יצא וד"ה אלא]. וכיון שבשלמים אין מחשבת פסול ד'שלא לשמו', שוב אי אפשר ללמוד שמחשבת 'שלא לשמו' יש בכחה להוציא ממחשבת 'חוץ לזמנו' (עפ"י חדושי הגר"ז).

הא ר' שמעון הא רבנן' – לר' שמעון, כשם שהולכה אינה מפגלת, כך גם טבילת אצבע שהיא כהולכה. ואע"פ שטעמו של רבי שמעון הוא מפני שהולכה אפשר לבטלה, והלא אי אפשר בלא טבילת אצבע בחטאת [והרי אמרו להלן מודה ר' שמעון בהולכה בחטאת פנימית, שכיון שא"א לבטלה – מחשבה פוסלת בה] [כן הקשה במשנה למלך הל' פסולי המוקדשין יד, ג] – סבר עתה המתריך לומר שמכל מקום כיון שהמקור לדין מחשבת פיגול הוא משלמים, ובשלמים הולכה אינה מפגלת לר' שמעון, הוא הדין בכל העבודות המקבילות להולכה – אין לנו מקור לפסול (פנים מאירות. וע"ע רעק"א; צאן קדשים; חק נתן; יד דוד; חזון איש קמא כה, ג).

דף יד

'הואיל וכתוב ולקח ואי אתי קוף רמי להו אידיה, בעי למישקל זימנא אחריתי...' – צריך באור מדוע נקט 'קוף', הלא נראה שהוא הדין אם לקח זר ונתן על ידו אינו מועיל, שהרי כתוב ולקח הכהן (זבח תודה. ובשו"ת משיב דבר ח"א מ) נקט שאין צריך כהן בדוקא. וצ"ע).

ואם לקח כהן אחר ונתן לידו – אפשר שמועיל. [ויתכן לתלות שאלה זו בספק הגמרא ביומא מט. בכעין זה – 'חפן חברו ונתן לתוך חפניו'. ע"ש. ולכך נקטו כאן 'קוף' – שודאי פסול, אבל אדם אחר – יש להסתפק. הנצי"ב].

יש שלמדו מכאן שאם אדם מניח לולב לתוך ידו של חברו, אין הלה יוצא במצות ולקחתם לכם – שאין זו 'לקיחה'. וטעות היא, שכל שאוחז הלולב בידו ואינו מניחו ליפול על ידי כהן ידו שאוחז בו – זוהי 'לקיחה'. ושונה מדם שהושלך על ידו שאין היד משמשת אלא מעשה איצטבא, שהרי אינו אוחו בכח ידו (הנצי"ב בחידושי ובשו"ת משיב דבר ח"א מ).

ובדומה דין החזו"א (או"ח קמט, ג) על האוחז ד' מינים קודם עמוד השחר ועלה השחר, האם צריך להניחם מידו ולחזור ולקחתם למצוה אם לאו. וכתב שנראה שאין צריך להניחם, ואין להקשות מסוגיתנו – כי כאן אין הטעם משום שאחיזה אינה 'לקיחה', אלא משום שצריך לקיחה מכלי שרת. והוא הדין אם יקח הוא מהקוף – פסול. ולעולם גם אחיזה בכלל לקיחה היא. 'ובספר בנין שלמה מהגרש"ך זצ"ל מווילנא הביא בשם גדולי אחרונים לדמות לקיחה דד' מינים ללקיחה דחפינה ודטבילת אצבע. וצ"ע'.

א. נראה שלא דיבר באופן שחברו נתן לתוך ידו (כדברי הנצי"ב) – כי נראה שקבלתו ותפישתו מחברו הרי היא ממש כלקיחה מן הכלי (וכ"כ סברא זו בספר בכורי יעקב – מובא במשיב דבר ח"א מ).

הנצי"ב הוכיח שמועילה נטילת לולב אף בלא מעשה לקיחה, ממה שכתבו התוס' (בפסחים ז): שיכוין שלא לצאת באותה נטילה עד אחר הברכה – הרי שמספיק בהחזקה לאחר שכבר הלולב בידו. ונראה לכאורה שאין זו הוכחה לאחיזה מקודם עלות השחר

לפרוש רבנו חננאל אף הדמים נדחים, שאין אומרים תימכר ויביא בדמיה קרבן שהיה בדעתו להקריב (וכיו"ב פירש הרשב"ם בפסחים. ואילו הרמב"ן והתוס' הקשו על פירוש זה).
 וכן הפריש קרבן והמיר דת וחזר בו, או שנשתתה וחזר ונשתתפה – אמרו בשם רבי יוחנן: הואיל ונדחה – יידחה, שיש דיחוי בבע"ח, ואע"פ שהדחיה נובעת מחסרון בגברא ולא מצד הקרבן עצמו (עפרש"י). ואע"פ שיש בידו לחזור, כגון בהמרת דת.
 אבל באופן של דיחוי מעיקרא ובידו לגמרי לתקן – לא הוי דיחוי, כגון שהמיר דת והפריש קרבן וחזר בו (עפ"י תוס'. ועתוס' כריתות ז. ד"ה הואיל).
 וכן אכל חלב והפריש קרבן והורו ב"ד שחלב מותר, וחזרו בהן – נדחה (ורבי ירמיה בתחילה נסתפק בדבר).

א. קבל דם מן הבהמה בכלי שיש בתוכו מים, ואח"כ רבה הדם על המים וחזר מראיתו להיות כדם – הואיל ונדחה יידחה, אע"פ שהוא דיחוי מעיקרא. תוס'. וע' במה שהעיר בשפ"א).
 ב. נפקותא נוספת בדיחוי בבע"ח, למטמא מקדש עשיר שהפריש קרבן עני שלא כדינו, והעני – הואיל ונדחה מהקרבה בשעת ההפרשה יידחה (ר' אושעיא בדעת ר' אלעזר). ואמרו ששאלה זו שנויה במחלוקת תנאים, ולדעת רבי שמעון בע"ח אינם נדחים, שלכך המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הולד ייקרב לפסחו. וחכמים חולקים. וכן נחלקו על שני שעירי יוהכ"פ שמת אחד מהם, האם נדחה בן זוגו מהקרבה (עפ"י כריתות כז).
 ג. הרמב"ם פסק דלא כר' יוחנן, שאין דיחוי בבעלי חיים ודיחוי מעיקרו – לא הוי דיחוי, הלכך בדין שני שותפים הנ"ל פסק שקרבה (מעשה הקרבנות טו, ד. וע' גם בהל' פסוה"מ ג, כג ובהל' שגגות ג, ח). ואולם לענין מפריש נקבה לפסחו [או לעולה ולאשם] פסק (קרבן פסח ד, ד; פסוה"מ ד, יז; תמורה ד, ד) שהולד נדחה מהקרבה. ויש לבאר שבזה שונה לפי שהדיחוי הוא בגוף הקדושה, ובוה אף בבע"ח יש דיחוי, לא כן במקדיש חציה, אין דיחוי בגוף הקדושה שהקדיש, וכן במת אחד מן השעירים – בזה פסק הרמב"ם שאין דיחוי בבע"ח.
 ובעשיר שהפריש קן פסק הרמב"ם (שגגות י, ג) שקרב, לפי שדיחוי מעיקרו לאו הוי דיחוי [גם כאשר הדיחוי הוא בגוף הקדושה] (עפ"י אבי עזרי (תנינא) מעה"ק טו, ד. וע"ע לקוטי הלכות כריתות כז).

דף יג

כב. א. מה המשותף והשונה לקבלת הדם ולזריקתו?
 ב. מהי מחשבת פיגול המפגלת את הקרבן, ובאלו עבודות היא חלה?
 ג. האם מחשבת פיגול מפגלת כאשר חשב מחשבת פסול אחרת בקרבן?
 ד. האם יש מחשבת פיגול בטבילת האצבע בדם, בקרבן חטאת?
 א. הקבלה והזריקה, שתיהן עבודות המעכבות כפרה, טעונות כוונה וכלי שרת, ומחשבת שינוי קדש פוסלת בהן.
 ואולם יש הפרש ביניהן; מחשבת פיגול אינה חלה אלא כשחשב על הזריקה, שהיא 'אכילת מזבח', אבל חשב לקבל את הדם חוץ לזמנו – אינו פיגול;
 קבל דם קדשים בחוץ – אינו חייב, אבל זרק בחוץ – חייב (דם יחשב לרבות את הזורק כשוחט).
 קבלוהו פסולים כגון זרים ושתויי יין – אין חייבים מיתה (שאינה 'עבודה תמה'). זרקוהו פסולים – חייבים.

ב. 'מחשבת פיגול' היא מחשבה (דיבור) לעשות אחת מן ה'אכילות' שיש בקרבן – חוץ לזמנה הראוי לה. בין שחשב על אכילת מזבח, כגון זריקה, שפיכת שיריים (כדתניא להלן מד:), והקטרת אימורים, בין שחשב על אכילת אדם, לאכול בשר הקרבן חוץ לזמנו, אבל חשב על הקבלה וכד' לעשותה חוץ לזמנה – לא פיגול. יש ראשונים שנראה מדבריהם שהשווה על מנת לקבל הדם חוץ לזמנו – הרי זה פיגול (ע' רז"ה והידושי רמב"ן חולין לט; פירוש הראב"ד לתו"כ ויקרא ד; צו ת. ופרשו אחרת סוגיתנו. ע' בפירוש זר סביב על הרמב"ן חולין).

ואין מחשבת פיגול חלה אלא כשחשבה באחת מארבע עבודות הקרבן המעכבות – שחיטה, קבלה, הולכה (מלבד לר' שמעון) וזריקה. אבל חשב בעת שפיכת שיריים או ההקטרה – אין כאן 'פיגול'.

ברש"י ור"ג מעילה (ז. מבואר שדין זה, שפיכת שיריים, היה בספק לרב אסי בתחילה. והתוס' שם פרשו בע"א. לדברי רבי שמעון, אין פיגול בקרבן שאינו ניתן על מזבח החיצון, כשלמים (שהוא מקור דין פיגול). ומודה רבי שמעון לפסול אלא שאין האוכלו ב'כרת' כפיגול (רבי יוסי ברבי חנינא).

ג. כל שלא קרב המתיר כמצוותו – אין חל דין פיגול, כגון חטאת ששחטה במחשבת 'שלא לשמה' או שלמים במחשבת 'חוץ למקומו' בנוסף למחשבת פיגול – אין כאן תורת 'פיגול'. ואם כי הקרבן נפסל – אין האוכלו ב'כרת'.

ד. לפי מסקנת הסוגיא, בחטאות חיצוניות אין טבילת אצבע מפגלת, ואף על פי שצריך לעשות מעשה ללקיחת הדם [ואם קוף נתן על ידו – אינו מועיל] – היות ולא נאמרה טבילת אצבע בפירוש, אין זו עבודה חשובה לחול בה דין 'פיגול'. ואולם בחטאות פנימיות – טבילת אצבע מפגלת [מלבד לרבי שמעון שסובר אין פיגול בקרבן שאינו ניתן על מזבח החיצון], כיון שהוא דבר המפורש בה וגם מעכב. ולעולם טבילת אצבע אינה מתפגלת – שאם שחט ע"מ לטבול אצבע למחר – אין כאן פיגול, שהרי אין כאן מחשבת 'אכילה'.

כתב המשנה-למלך (ועוד) שבדבר זה אין מחלוקת. ובקרבן אורה וזבח תודה צידדו בדעת הרמב"ם שטבילה מתפגלת, לפי שנידונית כהזיה על המזבח.

דף יד

כג. החושב מחשבות פסול בעבודות דלהלן, האם פסל את הקרבן?

א. בהולכת הדם לזורקו על המזבח.

ב. בהולכת דם חטאת הפנימית להזותו.

ג. בהולכת בזיכי לחם הפנים לאחר סילוקם.

א. מחשבה פוסלת את הקרבן בהולכת הדם, שהיא אחת מארבע עבודות המתירות את הקרבן. רבי שמעון מכשיר, לפי שאפשר לקרבן בלא הילוך (משנה יג. וסתמי משניות דלא כרבי שמעון, ע' להלן כט: [דמיירי שם גם בפסח וקתני 'הלך']).

ב. מחשבת פסול פוסלת בהולכת דם חטאת פנימית, בין מחשבת 'שלא לשמה' בין מחשבת 'חוץ לזמנו' או 'חוץ למקומו'. ואפילו רבי שמעון מודה בזה, שבחטאות הפנימיות אי אפשר בלא הילוך. [ואע"פ שפסול, לא חל דין 'פיגול' לחיוב כרת – לדעת רבי שמעון שכל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין בו משום פיגול].